

ВЕСНА 1521 РОКУ

Я чула глухий барабанний дріб. Але перед очима був лише зашнурований ліф якоїсь дами, що стояла попереду й затуляла собою ешафот. Уже понад рік я мешкала при дворі й відвідала сотні свят, але такого ще не бачила.

Відтак я відступила на крок, витягнула шию і нарешті розгледіла, як засуджений, у супроводі священника, повільно суне від Тауера в бік галявини, де на дерев'яному помості, в самому центрі, стояв у сорочці й чорному каптурі кат, який вже спорудив для нього плаху. Дійство більше скидалося на виставу, ніж справжню страту, і я спостерігала за ним так, наче йшлося про одну зі звичних при дворі забав. Король сидів на троні й ніби блукав думками деінде: ймовірно, обмірковував слова помилування. Позаду нього стояв Вільям Кері, мій чоловік, з яким ми побралися рік тому, а також Джордж, мій брат, і сер Томас Болейн, наш батько — всі сумні. Я підібгала пальці ніг у шовкових туплях і побажала, щоб король поквапився зі звільненням від кари, аби всі ми змогли поснідати якнайшвидше. Мені минуло лише тринадцять років, і я завжди була голодною.

На далекому помості герцог Бакінгемський скинув теплий плащ. Він доводився мені близьким родичем, тож я могла називати його дядьком. Герцог був на моєму весіллі й подарував позолочений браслет. Батько казав, що дядько часто ображав суверена: його жилами текла королівська кров, він оточив себе надто великою кількістю озброєних людей, що непокоїло короля, який досі не надто впевнено почувався на троні, а найгірше — дядько нібито одного разу сказав: у короля немає ані сина, ані спадкоємця, не щастить йому, тож так і помре, либонь, не залишивши жодного нащадка.

Такі думки навряд чи слід озвучувати. Король, двір й уся країна знали, що в королеви мусить народитися син, і то незабаром. А вважати інакше означало зробити перший крок у бік дерев'яних сходів, що провадили до ешафота, на який тепер мій дядько-герцог безстрашно

піднімався твердим кроком. Доброму придворному не слід поширювати гидких чуток. Життя в королівських палацах повинно протікати безжурно.

Дядько Стаффорд став попереду помосту — надійшов час для останньої промови. Я була від нього надто далеко й не могла нічого чути, але принаймні бачила короля: чекала, що він подасть знак для помилювання. А тим часом у променях ранішнього сонця на ешафоті стояв той, хто був його партнером у тенісі, суперником на лицарських турнірах, товаришем у гулянках і азартних іграх — вони приятелювали ще змалечку. Король просто провчить його, до того ж привселюдно, а потім вибачить, і всі підуть нарешті снідати.

Постать, що здавалася здалеку такою маленькою, повернулася до сповідника. Дядько схилив для благословення голову й поцілував чотки. Став перед плахою навколішки й схопився за неї обіруч. Мені стало цікаво, що відчуває людина, коли притуляє щоку до гладенького навоскованого дерева, вдихає запах теплого вітру, який віє з боку з річки, прислухається до кигикання чайок над головою. І навіть якщо дядько знав: ніякої страти насправді не буде, довкола відбувається лише показове дійство — йому, напевно, здавалося дивним, що позаду нього стовбичить кат, а сам він мусить покласти голову на дерев'яну колоду.

А той уже заніс над ним сокиру. Я поглянула на короля. Він не квапився з помилюванням. Тоді знову зиркнула в бік помосту. Дядько опустив голову й широко розкинув руки на знак готовності: мовляв, тепер рубай. Я знову подивилася на короля — ось-ось він зведеться на ноги. Проте той і далі сидів із глузливою посмішкою на гарному обличчі. І коли я так за ним спостерігала, знову коротко забили барабани, відтак почувся спочатку один глухий удар сокири, потім другий, а тоді третій: з таким звуком у нас вдома рубають дрова. Я не вірила власним очам: голова дядька відлетіла в солому, а з навдивовижу короткої шиї цебеніла яскраво-червона кров. Рубайло в чорному каптурі відклав брудну сокиру, а відтату голову схопив за густу кучеряву чуприну й підніс угору, щоб ми всі вздріли під чорною пов'язкою від чола до носа химерне й схоже на маску обличчя, на якому застиг останній зухвалий вищир.

Король повільно підвівся з трону, а мій мозок прошила дитяча думка: «Господи, як же йому, мабуть, соромно. Усе пішло не так. Навіщо зволікав? Так і не встиг помилювати».

Але я помилялася. Король не зволикав і все чудово пам'ятав. Він бажав, аби дядька стратили саме перед усім двором, щоб кожен пам'ятав: король лише один. І звати його Генріх. А син у короля ще з'явиться — думати інакше означає приректи себе на ганебну смерть.

Двір спокійно повернувся до Вестмінстерського палацу — переправлялися річкою на трьох барках. На березі вишикувалися простолюдини, які скидали шапки й укліяли, коли повз мчав королівський човен — майнули прапорці й придворні в багатому вбранні. Я була в другому човні разом із королевою та її почтом. Мати сиділа поруч. Нарешті вона звернула на мене увагу й зауважила:

— Ти така бліда, Маріє, тобі погано?

— Не думала, що дядька стратять, — сказала я. — Гадала, король його помилує.

Мати нахилилася до мого вуха, аби ніхто не почув її слів серед рипіння човна й барабанного бою, що завдавав ритм рухам веслярів.

— Дурепа, — різко промовила вона. — Про таке не слід казати. Спостерігай і вчися, Маріє. При дворі помилок не забувають.

ВЕСНА 1522 РОКУ

— Завтра вирушаю до Франції й привезу звідти твою сестру Анну, — повідомив батько, коли ми спускалися сходами Вестмінстерського палацу. — Після повернення до Англії вона повинна зайняти місце в почті королеви Марії Тюдор.

— А я думала, що вона залишиться у Франції, — сказала я. — Гадала, Анна вийде заміж за якогось французького графа абощо.

Батько похитав головою:

— У нас на неї інші плани.

Я знала, що марно питати, які в них плани щодо неї. Лишалось чекати. А найбільше я боялася, що вони знайшли для неї кращого від мого чоловіка, і тоді я буду змушена все життя плентатися вслід за її розкішним шлейфом.

— Яка ти похмура, всміхайся, — різко проказав батько.

І я негайно повернула на обличчя звичний світський вираз.

— Добре, тату, — слухняно промовила я.

Він кивнув і пішов геть, а я зробила глибокий реверанс. Відтак випросталася й повільно сунула в бік чоловікової кімнати. На стіні висіло маленьке дзеркало — я зупинилася, щоб поглянути на себе. «Усе буде добре, — прошепотіла я. — Адже моє прізвище Болейн, це вам не абищо, а мати походить від Говардів — одної з найвпливовіших родин в Англії. Я належу і до Говардів, і до Болейнів, — і прикусила губу. — Та вона теж».

І знову всміхнулася, як личить дамі, а гарненька дівчина у дзеркалі всміхнулася мені у відповідь. «Я наймолодша з роду Болейн, але не найгірша.

Я — дружина Вільяма Кері, сам король високо цінує мого чоловіка. А ще я — фаворитка королеви й наймолодша в її почті. І ніхто цього в мене не забере. Навіть вона».

Анна з батьком затрималися через весняний шторм, і я, мов мала дитина, сподівалася, що її корабель затоне з нею на борту. Картини загибелі сестри викликали в душі болючу суміш відчаю і бурхливої радості. Важко було уявити власне життя без Анни, але жити поруч із нею — не легше.

Хай там як, додому вона прибула без пригод. Я бачила, як вона в супроводі нашого батька піднімається з королівського причалу по-сипаною рінню стежкою до палацу. Навіть із вікон другого поверху було видно, як елегантно розвівається її сукня, як вишукано сидить на ній плащ, і раптом мене охопила дика заздрість. Коли сестра зникла з очей, я метнулася назад до вітальні королеви й усілася на місце.

Сподівалася, що Анна спершу добре роздивиться мене у звичному оточенні, у прикрашених розкішними гобеленами покоях королеви — я підведуся й привітаюся, і вона побачить, яка я доросла та граційна. Але щойно відчинилися двері й вона зайшла — мене пройняла несамоовита радість, і я просто вигукнула: «Анно!» — а тоді підбігла до неї, зашурхотівши спідницею. А сама Анна, що ступила до кімнати з гордовито піднесеною головою й зверхнім поглядом блискучих темних очей — було їй тоді вже п'ятнадцять років, тож поводитися вона як поважна дама, — залякла на місці й простягнула до мене руки.

— Ти тепер така висока, — промовила вона захекано, стискаючи мене в обіймах і притулившись щокою до мого обличчя.

— Просто підбори *височенні*. — Я вдихнула такий знайомий сестрин запах. Аромат мила і трояндової води, що йшов від її теплої шкіри, та лаванди — від одягу.

— Усе гаразд?

— Так. А в тебе?

— *Bien sûr!*¹ Як воно? Подружнє життя?

— Непогано. Маю багато гарних суконь.

— І як він?

— Дуже поважний. Завжди з королем, той вельми його шанує.

— То що, ви вже цим займалися?

¹ Звичайно! (*фр.*)

— Авжеж, і вже давно почали.

— Було боляче?

— Дуже.

Вона відсунулася, щоб краще розгледіти вираз мого обличчя.

— Ну, не надто, — уточнила я. — Він намагається поводитися лагідно. Завжди частує вином. Але все це огидно, якщо чесно.

Похмурість зникла з її обличчя, і вона захихотіла, а в очах стрибали веселі вогники.

— Чому ж огидно?

— Він пісяє в нічний горщик, а я все бачу!

Вона аж заляглася від сміху.

— О, ні!

— Ну що ж, дівчатка, — проказав батько, що з'явився за Анниною спиною. — Маріє, візьми сестру й відрекомендуй її королеві.

І я відразу розвернулася й потягнула Анну крізь юрбу придворних дам — туди, де в кріслі біля каміна сиділа королева.

— Сувора жінка, — попередила я Анну. — Це тобі не Франція.

Катерина Арагонська звично змірила її ясними блакитними очима, і мене раптом охопив страх, що сестра займе моє місце біля королеви.

Анна присіла в бездоганному французькому реверансі й, ніби все життя мешкала в палаці, невимушено наблизилася до королеви. Її голос мило задзюрчав, кожний рух нагадував про вишуканість французького двору. Я з радістю завважила, що королева холодним тоном натякнула на недоречність таких манер. І я потягнула сестру до підвіконня.

— Вона ненавидить французів, — промовила я. — І не захоче бачити тебе поруч, якщо ти так поводитимешся.

Анна стенула плечима.

— Французи задають тон. І байдуже, до вподоби вони їй чи ні. Що далі?

— Іспанський стиль? — запропонувала я. — Якщо бажаєш тут просунутися.

Вона пирхнула.

— І носити їхні чепці? Здається, ніби хтось натягнув їй на голову цілий дах.

— Цить, — присадила я сестру. — Вона гарна жінка. Найпрекрасніша королева Європи.

— Вона вже стара, — різко відказала Анна. — І одягається, як стара, в огидне манаття, яке вже ніхто в Європі не носить, лише іспанці — найтупіші з європейців. У нас немає часу на іспанців.

— У нас, це в кого? — холодно промовила я. — Не в англійців хіба?

— *Les Français!*¹ — роздратовано відповіла Анна. — *Bien sûr!* Я тепер майже французженка.

— Ти так само англійської крові, як і ми з Джорджем, — рішуче відказала я. — Як і тебе, виховували мене при французькому дворі. Чому ж ти постійно вдаєш із себе іншу?

— Тому що кожен повинен чогось досягти.

— Про що ти говориш?

— Кожна жінка повинна мати в собі щось незвичне, вміти привертати до себе увагу, впадати в око. Тому я буду французженкою.

— Тобто прикидатимешся нею, — несхвально зауважила я.

Анна блимнула на мене чорними очима — вона нерідко споглядала на мене звисока.

— Я прикидаюся не більше, ніж ти сама, — спокійно відповіла вона. — Сестричко, золота моя сестричко, молочко ти мое з медом.

Ми зустрілися поглядами, і я занурилася світлими очима в темні зіниці Анни, відчула, що посміхаюся так само, як вона — сестра була лише темним віддзеркаленням мене.

— Авжеж, — сказала я, хоч і далі відмовлялася визнавати поразку. — Авжеж.

— От власне, — мовила вона. — Буду французженкою — чорнявою, свавільною і модною, а ти — солодкою, відвертою і милою англійкою. Якою парою ми будемо! Жоден чоловік не зможе опиратися нашим чарам!

Я розсміялася: сестра завжди мене смішила. А потім визирнула з вітражного вікна й збагнула, що король уже повернувся з полювання — до стайні почали відводити коней.

— Часом не король там? — спитала Анна. — Він дійсно такий гарний, як про нього розповідають?

¹ У французів! (*фр.*)

— Він чудовий. Найкращий. Уміє танцювати, їздити верхи — та що казати!

— Він підніметься сюди?

— Імовірно. Він завжди навідується до неї.

Анна спогорда поглянула в бік королеви, що сиділа й шила в товаристві придворних дам.

— Не розумію, навіщо.

— Тому що він її кохає, — відповіла я. — Це така прекрасна історія. Її видали за його брата, а той помер геть молодим, тож вона не знала, як чинити далі, куди податися, і він узяв її до себе, одружився з нею, так вона і стала королевою. Чудова історія, він досі її кохає.

Анна здійняла досконало округлі брови й оглянула покій. Усі дами з оточення королеви чули, що королівський почет повернувся з полювання, а тому ретельно розправляли спідниці й уже сідали на місце, щоб зі входу було видно милу картину, аж раптом двері розчахнулися — й на порозі з'явився король Генріх, бучний і веселий, справжній молодий пестунчик.

— Хотів вас здивувати й таки захопив зненацька!

Королева здригнулася, а тоді лагідно промовила:

— Як несподівано! Ми дуже раді!

За королем до кімнати ступили його компаньйони й друзі. Першим зайшов мій брат Джордж — побачивши Анну, він закликав на порозі, але стримав радість за люб'язним виразом гарного обличчя, як і личить справжньому придворному, а тоді низько схилився над рукою королеви.

— Ваша Величносте, — видихнув він, — я цілий ранок перебував під сонцем, проте лише тепер мені насправді засліпило очі.

Вона скромно й ввічливо всміхнулася, поглянувши на його схилену над її рукою чорну кучеряву голову.

— Ви можете привітатися із сестрою.

— Хіба Марія тут? — байдуже спитав Джордж, ніби й не бачив нас обох у кімнаті.

— Я про Анну, вашу другу сестру, — уточнила королева. Легким помахом руки, яку щільно вкривали персні, вона наказала нам обом ступити крок уперед. Джордж уклонився, але не зрушив з місця поблизу трону.

— Чи сильно вона змінилася? — поцікавилася королева.

Джордж усміхнувся.

— Гадаю, вона зміниться ще більше, коли в неї перед очима буде такий взірець, як ви.

Королева тихо розсміялася.

— Дуже мило, — схвально озвалася вона й махнула рукою, щоб він підійшов до нас.

— Вітаю, панно Врода, — звернувся брат до Анни, а тоді — до мене: — Вітаю, пані Врода.

Анна глипнула на нього з-під темних вій.

— Хочу тебе обійняти, — проказала вона.

— Вийдемо, щойно трапиться нагода, — вирішив Джордж. — Чудовий у тебе вигляд, Аннамаріє.

— Бо в мене все гаразд, — мовила вона. — А в тебе?

— Краще не буває.

— Тож який він, чоловік нашої Марії? — зацікавлено спитала Анна, роздивляючись Вільяма, коли той зайшов і схилився над рукою королеви.

— Правнук третього графа Сомерсета, король ставиться до нього вельми прихильно.

Джордж охоче заповзвся розповідати про те, що його найбільше хвилювало: родинні зв'язки швагра та близькість до трону.

— Сестра добре влаштована. А ти знала, що тебе привезли додому, аби видати заміж, Анно?

— Батько ще не сказав за кого.

— Думаю, за Ормонда, — промовив Джордж.

— То я стану графинею. — Анна переможно посміхнулася до мене.

— Хіба що в Ірландії, — докинула я.

Мій чоловік відступив від крісла королеви, помітив нас і повів бровою у відповідь на пильний і нахабний погляд Анни. Король усівся поруч із королевою й озирнувся навкруги.

— До нас долучилася сестра моєї дорогої Марії Кері, — повідомила королева. — Її звати Анна Болейн.

— Джорджева сестра? — спитав король.

Брат уклонився.

— Так, Ваша Величносте.

Король усміхнувся Анні. І та плюхнулася в реверансі, наче цебро в колодязь, з високо піднятою головою, визивно всміхаючись. На короля це не справило особливого враження: йому подобалися лагідні жінки, що вміли всміхатися ніжно. Від тих, що втуплюються в нього темними зухвалими очима, він геть не був у захваті.

— Ви, мабуть, тішитесь, що ваша сестра знову з вами разом? — спитав він мене.

Я низько вклонилася і, трохи зашарівшись, підвелася.

— Звичайно, Ваша Величносте, — медовим голосом промовила я. — Яка дівчина не бажала би бути поруч із такою сестрою, як Анна?

Брови короля легенько сіпнулися. Жіноча ущипливість не надихала його: королю був більше до вподоби соромітний чоловічий гумор. Він перевів погляд з мене на сестрине насмішкувате обличчя, раптом зрозумів мій дотеп і голосно розреготався, ляснувши пальцями, а тоді простягнув до мене руку.

— Не переймайтеся, мила, — сказав він. — Ніхто не спроможний затінити собою молоду дружину в перші роки подружнього щастя. До того ж і я сам, і Кері віддаємо перевагу білявкам.

Усі розсміялися, а найголосніше — чорнява Анна й королева, у якої волосся колись було золотисто-каштановим, але з часом потьмяніло і взялося сивиною. Як не сміятися від усього серця з жартів короля — такого ніхто собі не дозволяв. Я теж реготала, але щиріше, ніж вони, напевно.

Музики взяли перший акорд, і Генріх потягнув мене до себе.

— Ви дуже гарна дівчина, — похвалив він мене. — Кері каже, ніби йому так подобається молода дружина, що віднині він віддаватиме перевагу тільки дванадцятирічним незайманкам.

Коли я почула такі слова, мені стало важко тримати голову прямо й зберігати люб'язний вираз обличчя. Ми знову пустилися в танець, і король знову всміхнувся до мене.

— Йому пощастило, — мило промовив він.

— Пощастило мати вашу прихильність, — докинула я незграбний комплімент.

— Більше пощастило завоювати вашу, — проказав він і зненацька розреготався. А тоді повів мене за собою, я закружляла вздовж

придворних, що вишикувалися для танцю, і мигцем спостерегла схвальний погляд брата, а ще приємніше було помітити заздрісні очі сестри в ту мить, як я проносилася перед нею в обіймах короля Англії.

Анна поринула у повсякдення англійського двору й чекала на власне весілля. Вона досі ані разу не зустрілася з майбутнім чоловіком, і здавалося, що посаг і підготовку до шлюбу обговорюватимуть вічно. Прискоренню подій не сприяло навіть втручання кардинала Вулсі, який завжди вмочав пальці чи не в усі справи в королівстві. У той час Анна невимушено фліртувала, як і личить французькій придворній дамі, безжурно й елегантно служила сестрі короля, пліткувала щодня годинами, каталася верхи, грала зі мною і Джорджем. Ми мали схожі смаки й були майже однолітками; мені виповнилося лише чотирнадцять, Анні — п'ятнадцять, а Джорджеві — дев'ятнадцять років. Ми були близькими родичами, проте залишалися одне одному чужими. Сестра і я виховувалися при французькому дворі, тоді як Джордж проходив світський вишкіл в Англії. Тепер ми були разом, усі придворні знали нас як трьох Болейнів, трьох неймовірних Болейнів, і часто навіть сам король, коли перебував у власних покоях, роззирався за трійцею Болейнів, і тоді хтось мав бігти за нами в інший кінець замку.

Нашим головним завданням було веселити короля під час численних розваг: лицарських боїв, гри в теніс, катання верхи, полювання, соколиних ловів, танців. Він звик перебувати в постійному шаленому захваті від життя, тож ми мусили дбати про те, щоб король ніколи не нудьгував. Та часом, вряди-годи, у тиху годину перед обідом, чи коли дощило й він не міг поїхати на полювання, Генріх рушав до покоїв королеви, і тоді вона відкладала шиття або читання й відсилала нас геть.

Якби я затрималася довше, то помітила б той особливий усміх для нього, яким вона більше не обдаровувала нікого, навіть власну доньку, принцесу Марію. А одного разу я зайшла до неї у кімнату, не відаючи, що він там, і побачила, як той сидить, наче закоханий, коло ніг королеви, поклавши голову їй на коліна, а вона погладжує золотисто-руді